WERK PRO GRAM MA 2018 — 19

RAAD VOOR CULTUUR

Voorwoord

Voor u ligt het Werkprogramma 2018 – 2019 van de Raad voor Cultuur. De raad adviseert de regering en het parlement over het cultuur- en media-beleid. Wij doen dat met beleidsadviezen, instellingsadviezen en uitvoerings-adviezen. Ook publiceren wij verkenningen en sectoradviezen, waarin de stand van zaken in een bepaalde sector wordt doorgelicht of een maatschappelijk thema wordt onderzocht dat van belang is voor toekomstig beleid.

Dit werkprogramma wordt jaarlijks geactualiseerd. Het eerste hoofdstuk beschrijft de positie, visie en werkwijze van de raad. In hoofdstuk 2 is de adviesagenda opgenomen voor de periode september 2018 – december 2019. De samenstelling van de raad, de kring van adviseurs en het bureau van de raad kunt u vinden in hoofdstuk 3.

De raad is een netwerkorganisatie. Raadsleden en medewerkers werken samen met een kring van adviseurs, die hun kennis en ervaring inzetten voor het advieswerk van de raad. Debat en discussie zijn daarmee een vast onderdeel van de uitvoering van ons werkprogramma.

Met de inzet van deze zeer gevarieerde groep mensen streven wij naar kwalitatief hoogwaardige en leesbare adviezen, die bijdragen aan een rijk cultureel leven, richting geven aan het cultuur- en mediabeleid en het veld uitdagen en aanmoedigen.

Dit werkprogramma is tot stand gekomen in overleg met het ministerie van OCW dat verantwoordelijk is voor het cultuur- en mediabeleid.

1. Positie, visie en werkwijze 5
2. Adviesagenda 2018 – 2019 19
3. Samenstelling raad 30

Noten 34
Colofon 35

1. Positie, visie en werkwijze

1.1 Taken en taakopvatting

De Wet op het specifiek cultuurbeleid bepaalt dat de Raad voor Cultuur 'tot taak heeft de regering en de beide kamers der Staten-Generaal te adviseren over algemeen verbindende voorschriften en/of te voeren beleid van het Rijk op het terrein van cultuur'. De raad brengt drie typen adviezen uit:

Beleidsadviezen
De raad geeft – gevraagd en ongevraagd – advies over het te voeren overheidsbeleid op het gebied van kunst, erfgoed en media. Het aantal beleidsadviezen en de aard ervan bepaalt de raad zelf, in overleg met de verantwoordelijke bewindspersoon.

Instellingsadviezen
De raad is belast met de advisering over subsidies aan culturele instellingen in het kader van de culturele basis-infrastructuur (BIS). De BIS bestaat uit rechtstreeks door het Rijk gefinancierde instellingen. Eens in de vier jaar vindt advisering hierover plaats. Halverwege de subsidieperiode voert de raad monitoringsgesprekken met alle BIS-instellingen. Ook bezoeken adviseurs van de raad regelmatig activiteiten van deze instellingen om een indruk te krijgen van hun functioneren.

Adviezen op grond van wettelijke taken
De raad is betrokken bij de uitvoering van een aantal wettelijke taken. Op grond van de Mediawet adviseert de raad over omroeperkenningen en het concessiebeleidsplan van de Nederlandse Publieke Omroep. Andere uitvoeringstaken van de raad zijn adviezen over de aanwijzing van professionele organisaties voor monumentenbehoud; over de voordracht van sites voor het Europees Erfgoedlabel; over de voordracht van immaterieel erfgoed bij UNESCO en over billijke vergoedingen voor de exploitatie van auteursrechten.

De raad wil adviezen geven die bijdragen aan een rijk cultureel leven, richting geven aan het cultuurbeleid en het culturele veld uitdagen en aanmoedigen. Wij geven deze adviezen vanuit een bijzondere positie. De raad is namelijk enerzijds onderdeel van het staatsbestel, maar functioneert anderzijds volledig onafhankelijk. Wij mengen ons in actuele discussies, maar laten ons niet leiden door de waan van de dag. De raad is geen wetenschappelijk instituut, maar wij betrekken wetenschap en wetenschappers bij ons werk. De raad doet mee aan het publieke debat, maar wij bedrijven geen journalistiek. Vanuit deze 'tussenpositie' adviseert de raad aan de hand van de volgende drie uitgangspunten:

De raad adviseert met visie en durf

Goede adviezen komen in verschillende vormen en maten, maar zijn in ieder geval goed beargumenteerd en duidelijk. De raad prikkelt waar het kan, moedigt aan waar nodig en wijst op nieuwe perspectieven. Wij zoeken de grenzen van het cultuurdebat op en anticiperen op ontwikkelingen of dilemma's.

De raad heeft kennis van zaken of weet deze kennis te ontsluiten. Wij staan open voor nieuwe geluiden en dwarse zienswijzen, maar hebben ook oog voor traditie en het culturele verleden. Wij benaderen problemen waar het kan inter-disciplinair en betrekken waar nodig deskundigen uit andere sectoren. De raad werkt vanuit een consistente visie op cultuur en herijkt deze ook met enige regelmaat.

De raad is onafhankelijk

In zijn positie tussen politiek, maatschappij, media en ambtenarij bewaakt de raad zijn onafhankelijke positie. Dat gaat verder dan alleen het principe dat hij 'zonder last of ruggenspraak' opereert. De raad oriënteert en informeert zich breed en baseert zijn adviezen op uiteenlopende bronnen. Zulke bronnen kunnen zowel feitelijke gegevens zijn (*evidence based*), wetenschappelijk onderzoek (*theory based*) als meningen van kunstenaars, deskundigen en leken (*opinion based*).

Wij moeten weten wat er speelt en zoeken daarom verbindingen met culturele instellingen, media, wetenschap en overheid. De raad staat dus niet boven de partijen, maar ertussen. Bij onze advisering maken we zo goed mogelijk duidelijk hoe wij tot conclusies zijn gekomen en welke afwegingen wij daarbij hebben gemaakt.

Adviezen hebben impact

In het jargon van adviesraden is 'doorwerking' een belangrijk begrip dat wordt gebruikt om het effect van een advies te duiden. Die effecten kunnen zowel gaan om concrete maatregelen die direct in beleid te vertalen zijn als om de impact op de lange termijn. De doorwerking van adviezen wordt niet alleen bepaald door de inhoud ervan, maar ook door de manier waarop er wordt geadviseerd. Aandacht voor proces en vorm is van belang.

Om te voorkomen dat adviezen in bureaulades verdwijnen, zoekt de raad het debat en de dialoog op. Wij zien debatteren als een vorm van adviseren. Discussies over cultuur en cultuurbeleid vergroten de aandacht, beïnvloeden (publieke of politieke) opinies en brengen reuring. Na afronding van een advies zorgt de raad ervoor dat het voor iedereen toegankelijk is en brengen wij het onder de aandacht van de media en het veld.

1.2 Visie en adviesdomeinen

Visie op cultuur [1]

In de visie van de raad is aan cultuur een breed palet aan waarden verbonden. Het kan gaan om kunstzinnige of kunsthistorische waarden: de beleving van schoonheid, de reflectie op de wereld om ons heen. Het kan ook gaan om maatschappelijke waarden: culturele voorzieningen dragen bij aan beter onderwijs, kunnen positieve effecten hebben op de gezondheid, een actieve deelname van burgers aan de samenleving stimuleren of bijdragen aan de gemeenschapszin van (groepen) burgers. Het kan ook gaan om economische

waarden: culturele voorzieningen in de buurt leiden tot meer opbrengsten in de horeca, hogere huizenprijzen of een aantrekkelijker vestigingsklimaat voor bedrijven. [2] Of het nu om een individu, een instelling, een bedrijf of een overheidsinstelling gaat, er is voor elk wat wils in het waardenpalet. [3]

Politiek gezien dus ook: linksom of rechtsom zijn er prioriteiten te stellen, afhankelijk van het belang dat men aan bepaalde waarden hecht. Maar volgens de raad zal elke discussie over de waarde van cultuur rekening moeten houden met die ene eigenschap waarmee cultuur zich onderscheidt van al het andere. Dat is de esthetische waarde voor de kunsten en de intrinsieke waarde voor het erfgoed. Deze waarden ontstaan doordat een persoon zich 'mentaal verbindt' aan kunst en erfgoed. [4] In de kunsten gebeurt dat doordat een lezer, luisteraar of toeschouwer wordt aangesproken door de esthetische kwaliteiten van een kunstwerk. Op die manier kan het bijvoorbeeld schoonheid, ontroering of contemplatie bieden. Maar evengoed kan het een schok, afkeer, verdriet, discussie en confrontatie veroorzaken. In het erfgoed legt een object of handeling een persoonlijke verbinding tussen mensen en (hun eigen of een andere) geschiedenis, tradities en verhalen. Geen enkel ander onderdeel van onze samenleving – sport, economie, wetenschap, religie – doet zo'n expliciet beroep op deze waarden.

Dat wil niet zeggen dat cultuur is losgezongen van de werkelijkheid en alleen maar 'mooi' is. Cultuur staat midden in de maatschappij, verbindt en kan direct of indirect zeer geëngageerd zijn. Zij kan de wereld waarin wij leven becommentariëren en er (soms radicale) kritiek op leveren. Zoals toneelregisseur Johan Simons zei: "Kunst kan een samenleving helpen over zichzelf te reflecteren, nieuwe denkpistes te openen, het ondenkbare te denken, afgronden zichtbaar te maken, en ja, ook troost te bieden." [5]
Voor erfgoed geldt dat evenzeer; de objecten en gebruiken die uit de historie voortkomen, laten zien hoe onze of andere samenlevingen waren – en dat kan heel confronterend zijn.

Deze onderscheidende waarden van cultuur kunnen dus ook choqueren of beledigen. Dat wordt niet altijd door iedereen geaccepteerd. Door de eeuwen heen – ook in deze tijd – is het een reden voor uiteenlopende regimes en maatschappelijke groepen om het geluid van kunstenaars te smoren of te vernietigen. Des te belangrijker is het dat die aspecten van cultuur hoog in het vaandel worden gehouden. De functie van cultuur als vrijplaats voor kritische, onconventionele opvattingen en visies moet worden gekoesterd en bewaakt.

Hoofdlijnen adviesagenda

De raad bepaalt in samenspraak met het ministerie van OCW de hoofdlijnen van zijn adviesagenda. Aan de basis daarvan ligt een verkenning naar ontwikkelingen en trends in het culturele leven: 'De Cultuurverkenning'. In 'Agenda Cultuur 2017 – 2020 en verder' zijn die verder uitgewerkt in een beleidsagenda voor de lange termijn. In het advies over de Culturele Basisinfrastructuur 2017 – 2020 en de verkenning 'Cultuur voor stad, land en regio' zijn er nadere accenten aangebracht in deze lange termijnagenda.

Op het terrein van de media heeft de raad de afgelopen jaren twee adviezen over de toekomst van de publieke omroep uitgebracht: 'De tijd staat open' en 'Zicht op zoveel meer'. Deze adviezen, en de daaropvolgende beleidsontwikkelingen die eerst de toenmalige staatssecretaris en daarna de huidige minister van Media hebben ingezet, zijn leidend voor het deel van onze adviesagenda dat zich richt op het mediabestel.

Hieronder zijn de hoofdlijnen van onze adviesagenda beknopt beschreven. De vijf thema's die worden genoemd zijn richtinggevend, maar het is niet zo dat elk thema ook ieder jaar in een advies aan bod komt. Dat hangt af van de adviesbehoefte van het kabinet.

1. Herijking cultuurbestel

In ‘De Cultuurverkenning’ beschrijft de raad fundamentele veranderingen in publiekpatronen en maakprocessen. Wij constateren dat het cultuurbestel daar onvoldoende op in speelt. De doelen van ons cultuurbeleid – toegankelijk, voldoende gespreid en pluriform aanbod – worden volgens ons met het huidige beleid niet meer voldoende gerealiseerd.

Het cultuurbestel kent een aantal knelpunten. Zo is de subsidieverdeling te veel gericht op individuele instellingen; het werkt concurrentie in de hand en is niet gericht op de samenhang en samenwerking. De voorwaarden voor subsidieverstrekking zijn star en inflexibel: zij houden artistieke en maatschappelijke ontwikkelingen tegen en bevoordelen de gevestigde orde. De BIS en fondsen zijn daarnaast de afgelopen jaren onnavolgbaar gekort en de subsidieverdeling voelt in toenemende mate onrechtvaardig aan, zeker waar het om toegang (en spreiding) gaat. Daar komt bij dat het cultuurbeleid tussen het Rijk, gemeenten en provincies niet goed op elkaar is afgestemd. Afspraken over de taakverdeling uit de jaren ‘80 en ‘90 zijn achterhaald.

De raad heeft in ‘Agenda Cultuur’ geadviseerd de komende jaren te gebruiken om de functie van de BIS opnieuw helder te beschrijven en meer in verband te brengen met het lokale en regionale cultuurbeleid. Wij leveren daarvoor drie bouwstenen. De eerste betreft het in kaart brengen van ontwikkelingen binnen de verschillende disciplines. De raad brengt daarom tussen eind 2017 en najaar 2018 een serie sectoradviezen uit. De tweede invalshoek betreft de ondersteunende functies in het cultuurbestel. In de periode 2009 – 2012 werden deze functies vaak uitgeoefend door sectorinstituten, waaronder Premsela, het Theater Instituut Nederland en het Nederlands Architectuur Instituut. Vanaf 2013 zijn veel van deze instellingen wegbezuinigd of gefuseerd. In de BIS 2017 – 2020 zijn er alleen nog bovensectorale, ondersteunende functies op het gebied van onderzoek, digitalisering, cultuureducatie, internationalisering en creatieve industrie.

De raad zal zich opnieuw buigen over een optimale invulling van de ondersteunende functies in het cultuurbestel.
De derde invalshoek is tegelijk het tweede hoofdthema van onze adviesagenda en wordt hieronder beschreven.

2. Relatie Rijk en stedelijke regio

Het afgelopen jaar heeft de raad intensief aandacht besteed aan dit thema. Dat heeft geresulteerd in onze verkenning 'Cultuur voor stad, land en regio. De rol van stedelijke regio's in het cultuurbestel'. Vanwege de relevantie van het onderwerp zullen wij de vinger aan de pols blijven houden en het in ons stelseladvies meenemen.

3. Van klaslokaal tot kunstenaar/maker: over de culturele en mediawijze carrière

De raad richt zich binnen dit thema op adviesaanvragen met betrekking tot de keten van eerste kennismaking van kinderen met cultuur tot de scholing van professionele kunstenaars. Cultuur- en media-educatie ziet de raad als onderdeel van de vormende taak van het onderwijs van de toekomst, ook voor diegenen die geen culturele carrière ambiëren.
Ook de minister van OCW heeft cultuureducatie tot speerpunt van haar beleid gekozen. De raad besteedt daarom in zijn adviezen bijzondere aandacht aan educatie, scholing en deskundigheidsbevordering – op zowel het terrein van het erfgoed, de kunsten als de media. Ons uitgangspunt daarbij is dat leren geen lineair proces is, maar in alle fasen van een culturele loopbaan van belang is ('Leven Lang Leren').

Van groot belang voor de culturele carrière zijn de ingrijpende gevolgen van de veranderde arbeidsmarkt voor makers en kunstenaars. Kunstenaars zijn gedreven, zelfredzaam en autonoom. Zij werken als zelfstandige met een gemengde beroepspraktijk en organiseren zich in informele netwerken, dwars door de disciplines heen. Maar de verkenning en het daaropvolgende advies dat wij met de Sociaal-Economische Raad hebben uitgebracht, 'Passie gewaardeerd', bevestigen een zorgwekkend beeld: kunstenaars en makers hebben

verhoudingsgewijs een laag tot zeer laag inkomen, de verborgen werkeloosheid neemt toe en sociale voorzieningen zijn dikwijls niet afdoende geregeld. De raad zal de ontwikkelingen op de voet blijven volgen en zich blijven inzetten voor een beter functionerende arbeidsmarkt in de culturele sector.

4. Veranderende publiekspatronen en diversiteit

Samenstelling, gedrag en voorkeuren van het publiek veranderen ingrijpend. Het is de tijd van de beleveniscultuur: we willen alles, nu meteen en overal. Mensen zijn culturele omnivoren geworden, die zelf bepalen waar ze van kunst en cultuur genieten. Dat kan uiteraard in een museum, schouwburg of concertzaal, maar evengoed op festivals, in buurthuizen of gewoon thuis op de bank met de tablet of laptop.
Bij traditionele kunstuitingen, zoals symfonische concerten of klassieke balletten, vergrijst het publiek en blijft de aanwas van nieuwe en jongere publieksgroepen achter. Culturele instellingen vinden het moeilijk om hierop een passend antwoord te vinden.

De raad verwacht dat het publieksbereik van de traditionele cultuuruitingen – de disciplines waarop het overheidsbeleid zich tot nu toe vooral richt – op termijn zal stagneren en afnemen. Nieuwe generaties blijven gericht op de cultuurvormen die zij in hun jonge jaren al waardeerden.

Tegelijkertijd vinden jong publiek en de steeds grotere groep mensen met een migratieachtergrond weinig aansluiting bij de traditionele cultuuruitingen. Terwijl juist deze generaties en de cultureel diverse makers Nederland met hun objecten, verhalen en beeldtalen een hedendaags gezicht geven én een nieuw gesprek op gang brengen.

De raad zal in zijn advisering aandacht blijven besteden aan een meer inclusief cultuurbestel. Publiek gefinancierde cultuur moet relevant en toegankelijk zijn voor alle bevolkingsgroepen.

5. Onafhankelijk en betrouwbaar publiek mediabestel

Een onafhankelijk en betrouwbaar, publiek mediabestel – op landelijk, regionaal en lokaal niveau – is een groot goed. De programma's, artikelen, websites en live streams die ons bereiken, becommentariëren en verbeelden gebeurtenissen en cultuur in Nederland en daarbuiten. Zij verbinden bevolkingsgroepen, informeren, leren en vermaken ons. Zij verrijken ons leven. Het mediabestel vormt met zijn kwalitatief hoogwaardige en onafhankelijke nieuwsvoorziening een dragende pijler onder onze democratische rechtstaat, en dat zou ook in de toekomst zo moeten zijn. Geen eenvoudige opdracht, want er verandert veel.

Technologische vernieuwingen buitelen over elkaar heen, het mediagebruik verandert onder onze handen. Inmiddels krijgen, maken en delen mensen – consumenten en producenten – informatie en belevenissen overal, onmiddellijk en op iedere plek. Een moderne en toekomstbestendige, publieke mediadienst moet op deze veranderingen inspelen en er gebruik van maken. De structuur ervan moet zo ingericht zijn dat hij deze veranderingen aankan.

1.3 Organisatie

Naar aanleiding van een evaluatie door de Nederlandse School voor Openbaar Bestuur en een forse budgettaire korting van ruim 30 procent heeft de raad de afgelopen jaren zijn werkwijze en organisatie ingrijpend veranderd. De raad is omgevormd van een 'vaste' organisatie tot een 'netwerkorganisatie', waardoor het flexibel binnenhalen van externe kennis en deskundigheid wordt vergemakkelijkt en gestimuleerd.

De raad werkt met een kring van adviseurs, tijdelijke adviescommissies en diverse vaste uitvoeringscommissies. Zij worden ondersteund door het bureau van de raad. Bij de samenstelling van alle gremia is diversiteit het uitgangspunt. De confrontatie van uiteenlopende gezichtspunten, achtergronden en expertisegebieden draagt bij aan de kwaliteit

van de advisering. Ook hechten wij aan een representatieve vertegenwoordiging van verschillende bevolkingsgroepen naar leeftijd, geslacht, culturele achtergrond en regionale afkomst.

De raad bestaat nu uit de volgende gremia:

Raad
De raad bestaat uit acht leden. Naast de voorzitter gaat het om zeven generalisten, die kennis hebben van het culturele veld en daarnaast expertise in andere relevante disciplines (bijvoorbeeld ondernemerschap, financiën, juridische zaken).

We streven naar een vruchtbaar samenspel tussen raad en commissies. Raadsleden nemen in de regel deel aan tijdelijke commissies die een advies voorbereiden. Deze commissies worden in de raad uitgenodigd om (de voortgang van) adviezen toe te lichten.

Kring van adviseurs
Aan de raad is een kring van adviseurs verbonden. Deze kring heeft het karakter van een 'pool', zodat de inzet van deskundigen kan worden toegesneden op de thematiek van een advies. De kring bestaat op dit moment uit ongeveer 150 adviseurs. Onder hen zijn mensen met kennis van de sectoren en instellingen in de BIS, maar ook met specifieke expertise op bijvoorbeeld financieel, juridisch of internationaal terrein. Bij de samenstelling van de kring wordt veel waarde gehecht aan een evenwichtige vertegenwoordiging uit verschillende regio's, bevolkings- en leeftijdsgroepen.

De raad kan voor adviestrajecten een beroep doen op de leden van de kring. Ook spelen zij een belangrijke rol bij de beoordeling van subsidieaanvragen, de monitoring van BIS-instellingen en voorstellingsbezoeken. De kring van adviseurs wordt niet door de minister, maar door de raad zelf benoemd zodat deze, afhankelijk van de behoefte, eenvoudig uitgebreid of verkleind kan worden.

Uitvoeringscommissies
Vanwege de uitvoering van een aantal wettelijke taken heeft de raad drie vaste commissies:

– Professionele Organisaties voor Monumentenbehoud: beoordeelt de aanvragen van organisaties die de zogenaamde POM-status willen verkrijgen.
– Europees Erfgoedlabel: is belast met de voordracht van sites voor het Europees Erfgoedlabel.
– Immaterieel Erfgoed UNESCO: is belast met voordracht van kandidaten voor de UNESCO-lijst van immaterieel erfgoed.

Bureau
De raad is een netwerkorganisatie die wordt ondersteund door een bureau. Het bureau fungeert als knooppunt in en regisseur van het netwerk. Het bestaat uit een kleine groep professionals, die met een grote mate van zelfstandigheid hun werk verrichten. De vaardigheden, creativiteit en kennis van deze medewerkers dragen in belangrijke mate bij aan de kwaliteit en doorwerking van de raadsadvisering.

1.4 Werkwijze

De raad is een organisatie waarin, afgezien van een aantal vaste aandachtsgebieden, het werk projectmatig is georganiseerd. Adviestrajecten hebben een kop en een staart, kunnen worden gepland en hebben een vastomlijnd onderwerp.

Adviezen en andere publicaties worden in de regel voorbereid door tijdelijke commissies, die voor de duur van een adviestraject in het leven worden geroepen. Zo'n commissie bestaat uit raadsleden en adviseurs uit de kring – waar nodig aangevuld met externe deskundigen. De commissieleden worden geselecteerd op kennis van zaken, diversiteit, reputatie en een fris geluid.

Deze manier van werken garandeert de flexibiliteit en inhoudsdeskundigheid bij het tot stand brengen van adviezen; er worden immers commissies op maat samengesteld. Projectmatig werken biedt ook mogelijkheden om in wisselende teams van medewerkers, adviseurs en raadsleden samen te werken.

Het bureau van de raad coördineert, begeleidt en ondersteunt het werk van de commissies. Elk advies begint met een startnotitie of projectplan, waarin vraagstelling, planning en eindtermen zijn beschreven. De beoogde doorwerking van adviezen wordt vooraf in kaart gebracht. De voortgang ervan wordt in de raad besproken, in aanwezigheid van de voorzitter en mogelijk ook andere leden van de commissie. De raad stelt uiteindelijk het advies vast. Hij is verantwoordelijk voor de inhoud ervan.

De raad schaalt, wanneer het advieswerk daarom vraagt, zijn capaciteit op en kan ook snel weer terugkeren naar zijn basisbezetting. De raad brengt zijn adviezen niet alleen de wereld in, maar haalt de wereld ook in huis – letterlijk – door te functioneren als een plek waar het debat over cultuur en cultuurbeleid plaatsvindt. Daar leent onze huisvesting zich goed voor. Wij zijn sinds 2013 gevestigd naast het centraal station in Den Haag. In een compacte, prettige ruimte kunnen wij flexibel werken, vergaderen en debatteren. Voor bijdragen aan de inrichting ervan nodigt de raad regelmatig jonge kunstenaars en studenten van kunstacademies uit.

2. Adviesagenda 2018 – 2019

Om de impact te optimaliseren, streeft de raad naar een gevarieerd palet aan adviezen. Naast adviezen die zijn gericht op de ontwikkeling van toekomstvisies kunnen er ook meer concrete en direct uitvoerbare beleidsadviezen worden gegeven. De raad wisselt strategische, sectoroverstijgende adviestrajecten af met toepassingsgerichte briefadviezen die, mits goed getimed, een discussie net even verder kunnen brengen of juist kunnen uitlokken. Naast gevraagd (door de regering, maar ook door de Eerste en Tweede Kamer) kan de raad ook ongevraagd advies uitbrengen. Wij onderscheiden de volgende publicaties, die leiden tot een herkenbaar palet aan adviezen:

Beleidsadviezen
Die hebben betrekking op een bepaalde sector (sectoraal) of zijn van algemeen belang zijn (sectoroverstijgend).

Instellingsadviezen
Die hebben betrekking op de beleidsplannen of het functioneren van culturele instellingen, of van instellingen op het gebied van de media.

Verkenningen of sectoradviezen
Daarin licht de raad de stand van zaken in een culturele sector door of een maatschappelijk thema onderzoekt dat van belang is voor toekomstig cultuurbeleid.

Uitvoeringsadviezen
Die hebben betrekking op de uitvoering van wet- en regelgeving op het gebied van professionele organisaties voor monumentenbehoud; het Europees Erfgoedlabel; immaterieel erfgoed bij UNESCO en billijke vergoedingen voor de exploitatie van auteursrechten.

In de vormgeving en totstandkoming van deze producten is maatwerk geboden. Presentaties, prikkelende essays (op persoonlijke titel van de auteur), debatten en sociale media kunnen onderdeel uitmaken van een adviestraject.

De raad heeft een veelgelezen nieuwsbrief en een account op Twitter met circa 10.000 volgers. Leden van de raad, het bureau en zijn adviseurs treden regelmatig op in de media en publiceren in kranten en vaktijdschriften. [6]

Sinds 2017 gaat de raad regelmatig op werkbezoek in de vorm van 'residencies': wij verblijven dan enkele dagen in een stedelijke regio, bezoeken culturele instellingen, praten met makers en kunstenaars en debatteren over beleidsvraagstukken die in zo'n regio spelen.

De raad zal ook het komende jaar - waar mogelijk en wenselijk – adviestrajecten initiëren in samenwerking met andere adviesraden.

Hieronder staan de verwachte activiteiten van de raad voor de periode 2018 – 2019 op een rij. De opsomming is ingedeeld naar beleidsadviezen, instellingsadviezen, verkenningen en uitvoeringsadviezen – en daarbinnen naar de verwachte opleverdatum. De adviesonderwerpen hebben in de regel een relatie met de in hoofdstuk 1.2 opgenomen brede thema's.

Door de voorziene herijking van het cultuurbestel staan op onze adviesagenda veel adviezen die daarmee te maken hebben, zoals sectoradviezen en adviezen over de relatie tussen Rijk en regio.

2.1 Beleidsadviezen

Publieksbereik
Eind 2018

De raad is voorstander van een inclusief cultuurbeleid. Uiteenlopende publieksgroepen – jong en oud, cultureel divers en afkomstig uit alle delen van het land – moeten daarom toegang hebben tot het gesubsidieerde culturele aanbod. Dat is nu zeker niet het geval. Wat is er concreet nodig om deze publiekgroepen beter te bereiken en te betrekken?

Financiering van cultuur/ondernemerschap
Eind 2018

Cultureel ondernemerschap ziet de raad als een werkwijze waarmee instellingen, vanuit hun artistieke oriëntatie, meer publiek en financiers weten te interesseren. De cultuursector is gebaat bij financieel gezonde en weerbare instellingen. Het aanboren van nieuwe geldstromen is van groot belang. De raad wil dit onderwerp verder brengen door met een advies te komen over de financiering van cultuur. Welke financieringsbehoeften heeft het veld? Welke (nieuwe) financieringsmogelijkheden passen het beste bij welke culturele activiteit? Wat is de rol van de overheid?

Laaggeletterdheid/leesbevordering (samen met de Onderwijsraad)
Begin 2019

In het sectoradvies 'De daad bij het woord' spreekt de raad zijn bezorgdheid uit over het geringe leesplezier onder jongeren en de dalende leestijd, ook onder jongvolwassenen. De Onderwijsinspectie constateerde bovendien dat steeds minder leerlingen het streefniveau van lezen halen en dat meer leerlingen het onderwijs laaggeletterd verlaten. Initiatieven voor leesbevordering zijn op dit moment onvoldoende effectief. Vanwege de 'ontlezing' en het dalende leesniveau hebben de ministers van OCW aan de Onderwijsraad en de Raad voor Cultuur een gezamenlijk advies gevraagd over het lezen, laaggeletterdheid en leesbevordering.

Cultuurbestel 2020 en verder

Voorjaar 2019

De minister van OCW zal (deels in gezamenlijkheid met IPO en VNG) de raad om advies vragen over de inrichting van het cultuurbestel vanaf 2020. De raad zal in dit advies de cultuurprofielen betrekken van ongeveer achtien steden en provincies. Er zal ook aandacht worden besteed aan de ondersteunende functies die nodig zijn voor een goed functionerend cultuurbestel.

Cultuur en sportevenementen

Nader te bepalen

Nederland beleeft een groei van grote sportevenementen. Door rondom zulke evenementen een interessante culturele programmering te organiseren, wordt de aantrekkingskracht vergroot en een breed publiek bereikt. De raad zal samen met de Sportraad nagaan hoe verrassende combinaties van sport en cultuur de beleving van evenementen kunnen versterken.

Festivals

Nader te bepalen

Festivals trekken miljoenen bezoekers. Het zijn evenementen die er goed in slagen aan te sluiten bij de behoefte aan beleving en onderdompeling. Veel festivals geven ruimte aan crossovers, programmeren naast een toegankelijk aanbod ook complexere cultuuruitingen en weten verbindingen te leggen met andere maatschappelijke sectoren. De raad wil met dit advies de positie van festivals in het culturele landschap dieper analyseren; hij wil nagaan op welke wijze overheidsbeleid de bijdrage van festivals aan publieke waarden kan stimuleren.

2.2 Instellingsadviezen

De raad adviseert over subsidieaanvragen en beleidsplannen van instellingen die rijkssubsidie ontvangen uit de cultuur- of mediabegroting. In 2016 heeft de raad instellingsadviezen uitgebracht in het kader van de Culturele Basisinfrastructuur 2017 – 2020 (BIS).

Monitoring van BIS-instellingen

Gedurende de gehele subsidieperiode volgt de raad de BIS-instellingen. De raad krijgt hierdoor inzicht in het functioneren van deze instellingen en in de BIS als geheel. Deze kennis vormt een belangrijke basis voor het oordeel dat de raad eens in de vier jaar moet geven over de subsidieaanvragen van de instellingen. De monitoring bestaat uit de volgende onderdelen:

– Het volgen van de activiteiten van de instellingen, zoals concerten, voorstellingen, tentoonstellingen et cetera. Rapportages hierover worden toegevoegd aan de instellingsdossiers. De raad zal in dit kader ook kennisnemen van de jaarrekeningen en bestuursverslagen van de instellingen.

– In het laatste kwartaal van 2018 wordt een gesprek gevoerd met de BIS-instellingen. Belangrijke gespreksonderwerpen zijn het uitvoeren van het activiteitenplan, het functioneren van de instelling en haar ervaringen in de BIS.

Als de activiteiten en/of de jaarverantwoording hiertoe aanleiding geven, kan de raad besluiten een vervolggesprek te voeren met een instelling. Hij kan ook op een andere manier stappen ondernemen door bijvoorbeeld tussentijds over de instelling te adviseren.

Basisinfrastructuur 2017 – 2020
Gehele periode
Monitoring BIS-instellingen aan de hand van activiteitenbezoeken.

Basisinfrastructuur 2017-2020
Najaar 2018
Monitoringsgesprekken.

Cultuur en Ondernemen
Begin 2019
Beoordeling nieuw activiteitenplan van Cultuur en Ondernemen.

2.3 Verkenningen en sectoradviezen

In een verkenning licht de raad de stand van zaken door in een bepaalde sector of rond een maatschappelijk thema dat relevant is voor de culturele sector. In principe publiceren wij eens in de vier jaar een cultuurbrede verkenning als opmaat voor een nieuwe subsidieperiode. [7] 'De Cultuurverkenning' was de eerste van deze verkenning 'nieuwe stijl'.
Een ander voorbeeld is de verkenning naar de arbeidsmarkt in de culturele sector die wij in 2016, samen met de Sociaal-Economische Raad, hebben uitgevoerd en onze verkenning naar de rol van stedelijke regio's in het cultuurbeleid, 'Cultuur voor stad, land en regio'.

Wij gebruiken een verkenning om trends en ontwikkelingen te duiden en beleidsopties in kaart te brengen. Een verkenning voorziet niet in een uitgewerkt advies, maar is bedoeld als opmaat voor debat en reflectie. Zij kan voor regering en parlement aanleiding zijn om een specifieke adviesaanvraag bij de raad neer te leggen.

Sectorverkenningen en -adviezen zijn bedoeld om trends en ontwikkelingen binnen een discipline tegen het licht te houden. Met het oog op een herijking van het cultuurbestel staan in de periode oktober – november 2018 sectoradviezen op de rol over beeldende kunst, muziektheater en opera en monumenten en archeologie.

2.4 Uitvoeringsadviezen

Europees Erfgoedlabel
Met het Europees Erfgoedlabel wordt de zichtbaarheid van de Europese, historische en symbolische waarde van erfgoedsites (gebouwen en locaties) vergroot. De raad heeft in 2012 geadviseerd over de thema's waarbinnen aanvragen voor een Europees Erfgoedlabel kunnen worden ingediend (tolerantie en recht; mobiliteit en maakbaarheid; cultuur en sport; geld en koopmanschap). Daarna heeft de raad uit de eerste aanmeldingen een selectie gemaakt van sites die de minister vervolgens heeft voorgedragen bij de Europese Commissie. In 2018 vindt er een nieuwe selectieronde plaats.

Professionele Organisatie voor Monumentenbehoud
Vanaf 2013 adviseert de raad jaarlijks over aanvragen voor de status van Professionele Organisatie voor Monumentenbehoud (POM). Monumentenorganisaties met minimaal twintig rijksmonumenten in hun bezit en minimaal vijf jaar ervaring kunnen een aanvraag indienen. De aangewezen POM's hebben voorrang bij subsidieverlening en krijgen meer ruimte om de subsidie naar eigen inzicht te verdelen over hun monumentenbestand.

Immaterieel erfgoed
Vanaf 2015 adviseert de raad over voordrachten voor de internationale selectie van immaterieel erfgoed bij UNESCO.

Vaststellen billijke auteursrechtvergoeding
Per 1 juli 2015 is de Wet Auteurscontractenrecht in werking getreden. Deze wet heeft tot doel om de onderhandelingspositie van makers ten opzichte van de exploitanten van auteursrechtelijk beschermde werken te versterken, en voegt een aantal bepalingen aan de Auteurswet toe. Een van die bepalingen (artikel 25c Auteurswet) is het recht van makers op een minimale billijke vergoeding in ruil voor overdracht van hun auteursrecht, of het verlenen van een exclusieve licentie.

Op grond van de wet Auteurscontractenrecht kan de minister van OCW, na advies van een onafhankelijk adviesorgaan, billijke auteursrechtvergoedingen vaststellen voor een bepaalde periode, naar aanleiding van een gezamenlijke aanvraag van een vereniging van makers en een vereniging van exploitanten. De raad is verzocht deze taak op zich te nemen, die hij vanaf 2017 uitvoert.

3. Samenstelling raad

Raad voor Cultuur

Marijke van Hees *voorzitter*, Brigitte Bloksma, Lennart Booij, Özkan Gölpinar, Erwin van Lambaart, Cees Langeveld, Thomas Steffens, Liesbet van Zoonen, Jakob van der Waarden *directeur*.

Kring van adviseurs

John Agesilas, Amal Alhaag, Monica Alkemade, Toos Arends, Roel Arkesteijn, Stef Avezaat, Saskia Bak, Lucky Belder, Mirthe Berentsen, Otto Berg, Frederique Bergholtz, Samora Bergtop, Liesbeth Bik, Martin van Bleek, Ray Blinker, Johan Boonekamp, Fred Boot, Marjorie Boston, Yassine Boussaid, Maarten van Boven, Lex ter Braak, Wiet de Bruijn, Willem Bruls, Shane Burmania, Artwell Cain, Marlon van Casteren, Diana Chin-A-Fat, Guy Corneille, Saskia Cornelissen, Joop Daalmeijer, Caroline Damwijk, Jos Debeij, René Delwel, Kees Dijk, Koen van Dijk, Arie den Dikken, Antoaneta Dimitrova, Anita van Dolen, Mieke Dols, Henri Drost, Ingrid Duindam, Hannah Ebbinge, Femke Eerland, Ido Esman, Jeroen van den Eijnde, Nous Faes, Yttje Feddes, Aydan Figaroa, Maike Fleuren, Nina Folkersma, Marlous van Gastel, René Geerlings, Dorien Goertzen, Babs Gons, Koen Graat, Laura Grijns, Lene ter Haar, Rolf Hage, Leo Hannewijk, Jenneke Harings, Jaap 't Hart, Henk Havens, Stephanie Hermes, Harmen van der Hoek, Eric Holterhues, Anne Hoogewoning, Eve Hopkins, Rixt Hulshoff Pol, Wim Hupperetz, Frank Huysmans, Melanie Imming, Yoram Ish-Horwitz, Wim Jansen, Nanda Janssen, Hester Jenkins, Wilja Jurg, Patricia Kaersenhout, Belén Kerkhoven, Ferry Kesselaar, Ralph Keuning, Hicham Khalidi, Riemer Knoop, Bernard Kobes, Sara van der Kooi, Elsbeth Kwant, Charl Landvreugd, Stella van Leeuwen, Anouk Leeuwerink, Sander van Maas, Bregje Maatman, Arna Mackic, Henca Maduro, Jeroen van Mastrigt, Daniël van der Meer, Kees van der Meiden, Constant Meijers, Mark Minkman, Tom de Mol, Rajae El Mouhandiz, Julia Mullié, Michael Nieuwenhuizen, Thomas Nijhuis, Guido van Nispen, Anoek Nuyens, Eleonoor Ochtman-Tchernoff, Sebastian Olma, Eva van Ooij,

Gert Oostindie, Erik Pals, Quinten Peelen, Stephan Petermann, Pauline Phoa, Tineke Postma, Erwin Provoost, Hans Renes, Nanette Ris, Géke Roelink, Gable Roelofsen, Mitchell-lee van Rooij, Gerard Rooijakkers, Pim Schmitz, Henk Schoute, Annick Schramme, Chris Sigaloff, Hubert Slings, Masa Spaans, Angelique Spaninks, Gert Staal, Saskia van Stein, Alex van Stipriaan, Jacqueline Stolmeijer-Arends, Amin Talaei, Gusta Teengs Gerritsen, Steven ten Thije, Harry Tupan, Gunay Uslu, Jeroen Vanacker, Marieke Vegt, Suzanne van de Ven, Gunilla Verbeke, Flora Verbrugge, Ben Verfurden, Annechien de Vocht, Robert Vroegindeweij, Jip Vuik, Jasper Weck, Mathieu Weggeman, Astrid Weij, Oeds Westerhof, Sanne Wichman, Francine van der Wiel, Cor Wijn, Dieuwertje Wijsmuller, Marlous Willemsen, Corrie-Christine van der Woude, Zafer Yurdakul, Anja van Zalinge, Annemiek van der Zanden, Willem van Zeeland, Taco Zimmerman, Rita Zipora, Martine Zoeteman.

Commissies

Professionele Organisaties voor Monumentenbehoud

Jaap 't Hart *voorzitter*, Martin van Bleek, Arie den Dikken, Ido Esman.

Europees Erfgoedlabel

Antoaneta Dimitrova, Riemer Knoop, Gerard Rooijakkers, Astrid Weij.

Immaterieel Erfgoed UNESCO

Gert Oostindie, Gerard Rooijakkers, Hubert Slings, Alex van Stipriaan, Astrid Weij, Marlous Willemsen.

Bureau

Jakob van der Waarden *directeur*; Pieter Bots *senior beleidsadviseur Musea*, *coördinator BIS-beoordeling en -monitoring*; Klazien Brummel s*enior beleidsadviseur Beeldende Kunst*, *Vormgeving en Architectuur*, *Creatieve Industrie*, *Europees Erfgoedlabel*, *Immaterieel Erfgoed UNESCO*; René van Geffen *persvoorlichter*, *communicatieadviseur*; Rob Harms *medewerker ICT*; Philippine Jenster *beleidsadviseur Erfgoed*, *Musea*; Lonneke Kok *senior beleidsadviseur Podiumkunsten*; Angela Roosen *secretaresse in opleiding*; Monique de Louwere *senior beleidsadviseur Beeldende Kunst*, *Internationaal Cultuurbeleid*; René van der Meer *repro en facilitaire ondersteuning*; Egidio Memeo *directiesecretaris*; Annet Pasveer *senior beleidsadviseur Monumenten*, *Archeologie*, *Erfgoed*; Nancy Remmerswaal *managementassistent*; Louisa Vijfschaft *juridisch adviseur*; Jaap Visser *senior beleidsadviseur Media*; Madelon van Wandelen *managementassistent en medewerker financiën*; Sofie de Wilde *beleidsadviseur Podiumkunsten*, *Internationaal Cultuurbeleid*; Renske van der Zee *senior beleidsadviseur Cultuureducatie en -participatie*, *Decentrale Overheden*, *Publieksbereik*.

Bij de raad zijn vrijwel altijd stagiairs en rijkstrainees werkzaam. Ook stelt de raad leer- en ervaringsplekken beschikbaar.

Noten

1
Ontleend aan ‘Agenda Cultuur. 2017 – 2020 en verder’
Raad voor Cultuur, 2015

2
Marlet, 2009, Marlet, 2010.

3
Boogaard visualiseert dit hand-zaam in een betekenissencirkel voor kunst en cultuur.
Boogaard, 2014

4
Van Maanen, 2009; Bartelse en Weggeman, 2013; Gielen, 2014.

5
Simons, 2014

6
Jaarverslagen Raad voor Cultuur, www.cultuur.nl

7
‘De Cultuurverkenning. Trends en ontwikkelingen in het culturele leven in Nederland’
Raad voor Cultuur, 2014

Colofon

Werkprogramma
2018 – 2019

Deze publicatie is een uitgave
van de Raad voor Cultuur

Leden
Marijke van Hees
voorzitter
Brigitte Bloksma,
Lennart Booij
Özkan Gölpinar
Erwin van Lambaart,
Cees Langeveld
Thomas Steffens
Liesbet van Zoonen,
Jakob van der Waarden
directeur

Raad voor Cultuur
Prins Willem Alexanderhof 20
2595 BE Den Haag

070 – 3106686
info@cultuur.nl
www.cultuur.nl

Ontwerp High Rise

Het is toegestaan (delen van)
de inhoud van deze publicatie
te citeren of te verspreiden, mits
daarbij de Raad voor Cultuur
en deze publicatie als bronnen
worden vermeld.

Aan deze publicatie kunnen
geen rechten worden ontleend.
Den Haag, september 2018

De Raad voor Cultuur is het wettelijke adviesorgaan van de regering en het parlement op het terrein van kunst, cultuur en media. De raad is onafhankelijk en adviseert, gevraagd en ongevraagd, over actuele beleidskwesties en subsidieaanvragen.